

יסודות בעבודה ה'

מהות העבודה

בעת שחלק מעם ישראל בצער ובמצוק

נאמרה בליל ששי מסעי תשע"ד - בתקופת מלחמת עזה (צוק איתן)

תוכן:

ב'שה פזורה ישראל' - התאחדות עם הסובלים.....
ו פנימיות העבודה בעת מלחמה - המתקת הדינים.....
י עצם ההשתתפות בצערם של ישראל מעורר המתקת הדינים....
יד תפלה על אחרים בכלל ישראל.....
יט כח התורה - ריבוי שלום בעולם.....
כ בעל מלחמות, מצמיח ישועות, נורא תהלות.....

ואיננו, ואת חטאת יהודה ולא תמצאינה, כי אסלח לאשר אשאיר". ומשמע שאמר דבר והיפוכו, שאחר שהגלה אותם אל העמים והם 'שה פזורה ישראל' על כן ינבא ירמיה שיבוקש עון ישראל ואיננו וחטאת ישראל ולא תמצאינה, והענין צריך ביאור.

בירמיה (נ, יז) כתוב "שה פזורה ישראל, אריות (היינו נבוכדנצר) הדיחו", ובפסוק שאחריו (שם יח) כתוב "לכן כה אמר ה' צבאות אלקי ישראל הנני פקד אל מלך בבל ואל ארצו כאשר פקדתי אל מלך אשור... בימים ההם ובעת ההיא נאם ה' יבקש את עון ישראל

[א]

'שה פזורה ישראל' – התאחדות עם הסובלים

מבע בני ישראל –

הרגשת צער הזולת

ישראל שהם 'אגודים בצרה לשפוך תחינה' כמו שאומרים בסליחות, 'את פני אלקיהם שופכים לב דיוון', שכשיש לאחד לב דיוון כולם מתאחדים לשפוך תחינה על צרתו.

אחד מענפי אהבת ישראל, ששורשה במדת החסד, הוא ענין הרגשת צער וצרת חבירו, ולהצטער בצרתו, בין בנוגע לפרט ובין בנוגע לכלל ישראל, שמשותף בצרתם.

הנחנת הצדיקים –

השתתפות בצערם של ישראל

אצל משה רבינו מצינו בפסוק (שמות ב, יא) "ויגדל משה וירא בסבלותם" ומבואר ברש"י 'נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם', אף שהוא בעצמו לא היה תחת שעבוד פרעה, כי היה מסתובב בבית פרעה כבן בית, אכן נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם. ובמדרש (שמות פרשה א') הוא יותר באריכות ש'היה רואה בסבלותם ובוכה ואומר חבל לי עליכם, מי יתן מותי עליכם, והיה נותן כתיפיו ומסייע לכל אחד ואחד, ועי"ש עוד באריכות.

ועל זה אמר לו השי"ת 'אתה הנחת עסקין והלכת לראות בצערם של ישראל, ונהגת בהם מנהג אחים, אני

ענין 'שה פזורה ישראל' מבואר במדרשים (מכילתא דרבי ישמעאל יתרו, מסכתא דבחדש פרשה ב) שלכן ישראל נמשלו לשה 'מה שה זה כשהיא לוקה מאחת מאבריה כל איבריה מרגישים, כך ישראל, אם נהרג אחד מהן כלן מרגישים ומצטערים'. ועי"ש בהמשך המדרש ש'אומות העולם אינן כן, אלא אם נהרג אחד מהם כולם שמחים במפלתו, ורק ישראל נמשלו לשה.

א' בספה"ק (ע"י אוהב ישראל פר' מסעי בד"ה אלה מסעי) על הפסוק (תהלים עז, כא) "נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן" שישראל ננהלו ע"י משה ואהרן כצאן שטבעם להיות מאוחדים, כדברי חז"ל (איכה רבה פרשה א') שכבשים הולכים 'ראשו של זה בצד זנבו של זה', כן היו ישראל ביד משה ואהרן, שהלכו אחרי אהרן שהיה 'אוהב שלום ורודף שלום', ומשה רבינו שהיה דעת של כלל ישראל, וע"י שני רועים אלו היו ישראל כצאן מקובצים יחד.

עוד מובא בספה"ק שטבע הצאן הוא שכשאחד בוכה מתעוררים כולם ע"י קולו לבכות עמו, וגם לזה נמשלו

עדות על אדם שהוא משבטי יה ומישראל, אם 'בצרתם לו צר', שמצטער בצרת ישראל.

והיה אומר שאצל הרה"ק הינוקא מקרלין זי"ע היה ניכר באכילתו יום שבא לפניו 'שווערע קוויטלך', שממש לא היה יכול לאכול. והוא היה אומר על עצמו שעליו ניכר הצער בשינה, שיש שבועות שאיננו יכול לישן, וישנם לילות שאיננו צריך ליטול ידיו בבוקר כלל, שמפאת צרת ישראל אינו מוצא מנוחה לנפשו.

הרה"ק מרופשיץ זי"ע היה לו בטן נפוחה רח"ל, והיה אומר שהוא מפני צרות ישראל, שנכתבים אליו כל צרות ישראל. ובהסתלקותו הוסיף חתנו הרה"ק ר' אשר מרופשיץ זי"ע בהספדו ואמר, עכשיו יש עוד צרה שיש לכתוב על בטנו של חותני, והיא הצרה הזאת שחותני נסתלק מן העולם שהיא ג"כ מצרות כלל ישראל.

הוא היה אומר שיש רבי'ס שמבקשים כל בוקר שכל בני ישראל שיבואו היום אליהם עם בקשות לישועות שיוושעו, והיה אומר 'אני מבקש שהם יוושעו מיד ביציאתם מביתם, עוד לפני שיבואו אלי'. כי כל כך בער לו צרות ישראל ולא רצה שיצטרכו להמתין עד בואם אליו הביתה.

מניח את עליונים ותחתונים ומדבר עמך. הרי שבזכות שהצטער בצרתם של ישראל זכה ונבחר להיות הנביא, ומובא על זה שם במדרש הפסוק "וירא ה' כי סר לראות" - בצערם של ישראל, בזכות זה "ויקרא אליו אלקים מתוך הסנה". והנה ענין הסנה מרמז על הענין ש"עמו אנכי בצרה", וזהו מדה כנגד מדה שע"י שמשה השתתף בצרתם של ישראל התגלה אליו השי"ת בסנה להראותו שהשי"ת ג"כ מתנהג כן.

על כל אחד מישראל להתנהג במדותיו של הקב"ה - 'ואנוהו' בענין זה ידועים גם דברי הגמ' (חגיגה טו, ב) 'בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי'.

וכן צריך כל אחד מישראל להתנהג, כמו שדרשו (שבת קלג ב) מפסוק "ואנוהו" - אני והוא, 'הוה דומה לו', שתתנהג כמו השי"ת, וכן הוא לענין זה שצריך כל אחד להתנהג במדותיו של הקב"ה ולהשתתף בצרתם של ישראל.

בזמר 'ברוך ה' יום יום' אומרים 'שבטי יה לישראל עדות, בצרתם לו צר', והיה הרה"ק ר' משה מרדכי מלעלוב זי"ע אומר ברמז הדבר שזה

זי"ע שבה מאריך במעלות הצדיקים, ובין הדברים כותב שם 'ותמיד הם מתאוננים על גלות וצרות ישראל וגלות השכינה, ומתפללים עליהם במסירות נפשם באמת ובתמים'. ויש לציין שכידוע שקטע זה היה חביב מאוד אצל הרבה צדיקים זי"ע.

בשיחות האחרונות שדברנו על עניני המדות טובות שבין אדם לחבירו נתבאר שענין חסד ואהבת ישראל, בנוסף מה שהיא תכלית לעצמה שיהיו לבני ישראל מדות מתוקנות, ובוזה מתדמה אדם לבוראו כמו שדרשו ז"ל 'זה קלי ואנוהו - מה הוא רחום אף אתה היה רחום' וכו', שיהיו הבנים דומים אל אביהם שבשמים, ועוד כי טבע הקדושה להיות מלאה במדות טובות, בנוסף לזה יש לה גם תוצאות גדולות.

והארכנו שישנם תוצאות שאפשר לראות בפועל ממש בעיני בשר, וישנם כאלה שאי אפשר לראותם בפועל, אכן שניהם כאחד חשובים וגדולים מאוד. גם נתבאר בשיעורים הקודמים ששלימות החסד היא כשמתגלית מן הכח אל הפועל, ואינה נשארת אהבה מסותרת. עוד דברנו שלכל דבר יש אורות וכלים, וגם לענין האהבה צריכה שתהיה כלי וחפץ, 'עד שתחפץ'.

א' מהצדיקים ז"ל אמר בנוסח 'יהא רעוא' שלפני קידוש בליל שב"ק (יש ק"ק שנוהגין לומר כולו) 'ויזמין ויתהב לנא מזונא ופרנסתא טבתא בלי צרה ועקתא', שזו היא תפלה להרבי"ס שפרנסתם הוא מקוויטל'ך של בני ישראל, ועל זה מתפללים שתהיה להם הפרנסה בלי צרה ועקתא, שלא יגיעו קוויטל'ך של צרה ואנחה, אלא קוויטל'ך של אזכרות לעניני שמחה וכדו'.

אחד מהמשגיחים ז"ל בישיבה ליטאית באמריקה ראה פעם בחור קורא עיתון, באומרו שצריך לדעת מה נעשה בעולם בכלל ובפרט בארץ ישראל, אמר לו המשגיח אם תוכל לקרוא עתון כמו האדמו"ר מקאפישניץ זי"ע אתה רשאי לקרוא, וסיפר לו שפעם נכנס הוא אל האדמו"ר וראהו יושב וקורא עיתון ובוכה, ועל שאלתו על פשר בכייתו הראה לי שכתוב בעיתון ש'חייל נהרג במקום פלוני', וכששאל אותו אם הכירו, השיב לי בתמימות ובפשטות שלא הכירו, אבל הרי יהודי נהרג ל"ע, ע"כ. ועל זה אמר שאם הנך מצטער בצרת יהודי כדרגא כזו, רשאי אתה לקרוא עיתון להצטער בצרות ישראל.

ידועה האגרת שכתב הרה"ק ר' אלעזר בן הרה"ק הר"א מליזענסק

מסופר שכשחזר הרה"ק הר"ר אלימלך זי"ע משהותו בגלות הבין מן האנשים שבנו הרה"ק ר' אלעזר זי"ע חלה ונצטער מזה, וכשאמרו לו אח"כ שדברו על אדם אחר בשם אלעזר הרגיש בנפשו מרגוע. ושוב הצטער הרבה על שנרגע כששמע שלא מדובר על בנו. ומסופר שהתאונן אז על שכן הוא נראה אחר חזרו מן הגלות, שעוד לא הזדכך כראוי, ולא נכנס כלל הביתה, אלא מיד חזר להמשיך בגלותו.

ענין זה נוגע מאוד בין בהשקפה, ובין במחשבה בדיבור ובמעשה בזמן שיש אחינו בני ישראל העומדים בצרה ובשביה, ויש הנמצאים במצבים וסכנות קשות, בזמן כזה צריך להשתתף בצערם, והיא פרט אחד מפרטי האחדות ואהבת ישראל, וכבר הארכנו במעלתה הגדולה והנשגבה, כמו שאמרו ש'הוא כלל גדול בתורה', וכשנרגש בפועל ממש שבני ישראל נצרכים לישועות, צריך מאוד לעבוד על זה.

חובת תפלה ותשובה בזמן כזאת
בפר' בהעלותך (במדבר י, ט) כתוב לאמר "וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות ותקעתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם מאויביכם". ידועים דברי הרמב"ם (בפ"א מהל' תענית) 'מצות

ובפרט זה הנוגע להשתתפות בצרתם של ישראל ישנם ג"כ ענינים הנ"ל, שבנוסף למה שהיא מדה טובה לעצמה, ומכלל הן אתה שומע לאו - גנות ההיפך, חוץ מזה יש לה גם תוצאות, הן בענינים רוחניים שהם ענינים פנימיים שאינם נראים בהתגלות ממש, והן בענינים חיצוניים שמדת אהבת ישראל מתבטא ומתגלה בהם למעשה ממש.

'ואהבת לרעך כמוך' ממש
קיום מצות 'ואהבת לרעך כמוך' אינו דבר קל, ובפרט בנוגע לאיבוד רח"ל של יהודים שהאדם אינו מכיר, וגם בזה נצטוינו שהאהבה תהיה 'כמוך' עד שיצטער בדבר כצער של עצמו. ורבותינו הקדושים זי"ע עמלו על זה רבות, כידוע מאימרותיהם שאמרו שעבדו על זה להרגיש צער של הזולת כצער עצמם.

ידוע הסיפור שכשהזכירו למרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע שבנו הרה"ק מבילגורייא זי"ע צריך להתייצב לצבא גנח ונאנח. ואמר אח"כ, שאנחתו היתה שכאב לו על שהרגיש שכשהזכירו לפניו הזכרה זאת על בנו שצריך להתייצב בצבא, נעגם נפשו יותר מאזכרות על בחורים אחרים, ועל זאת לבו דוי על שאין לבו כואב לו על שאר בחורים כמו על בנו.

ופשוט שזהו גם בזמן שאין חצוצרות, וזהו בנוסף על החוב שיש בכלליות לשוב בתשובה.

עוד מבואר בראשונים שיש מצוה הנוגעת בעת צרה והיא מצות התפלה, שכידוע דעת הרמב"ם שתפלה דאורייתא ורמב"ן מחולק עליו, אבל כולם מודים שבעת צרה יש חיוב מדאורייתא.

וזאת צריך האדם לעורר את נפשו שבזמנים אלו ובתקופה זו יש מצוה מיוחדת של תפלה ומצוה מיוחדת של תשובה.

עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, שנאמר על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות. כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו, ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב (ירמיה ה, כה) עונותיכם הטו וגו', וזה הוא שיגרום להסיר הצרה מעליהם.

הרי שנצטוינו במצוה מיוחדת לשוב בתשובה בשעת צרה ומלחמה,

[ב]

פנימיות העבודה בעת מלחמה - המתקת הדינים

אמנם איש פנימי, שכל מחשבותיו בפנימיות הדברים, מתבונן ויודע ש'אין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שמכריזין עליו מלמעלה', כלומר אין שום דבר מתחיל פה למטה, אלא 'הכל בידי שמים', הכל כתוב וחתום מלמעלה, והוא בכלל מה שאומרים בתפלת ר"ה 'ועל המדינות בו יאמר איזו לשלום ואיזו...', וכבר אמרו חז"ל (ברכות ה, א) 'אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו', וכדיוק בעל בני יששכר בדברי הגמ' ש'באים עליו' היינו שממשמשין ובאים, אבל טרם הגיעו אליו ממש,

בכל מצוה יש עומק ופנימיות, וצריך לרדת לעומקה ולא לקיימה בחיצוניות, כמו שיש פנימיות לתקיעת שופר לולב ומצה, כן יש עומק למצוה מיוחדת של תשובה ותפלה בעת כזה, והיורד לעומקה מסתכל עליה בהבטה מרוממת ובהשקפה שונה במהותה.

בנוהג שבעולם כשיש מצב מלחמה שיחת היום אצל בני אדם הוא על דבר פרטי המלחמה, מה הגורם והסיבה למלחמה, מי אשם בדבר מי אינו אשם, אם יש בה תועלת אם אין בה תועלת.

הדינים, וכל הצדיקים זי"ע היו עסוקים בענין זה כשיש למטה דינים שנראה בעליל שהתעורר למעלה דינים רח"ל וצריך להמתיקם.

ידוע שלמרון מהר"א זי"ע היה דרך עבודה של דביקות מיוחדת, שהרבה פעמים התחיל פתאום לעבוד עבודה עצומה ועילאית בהתפשטות הגשמיות ממש למעלה מדרך הטבע במשך שעות רבות בעינים סגורות ובעבודה מכבידה שהיתה למעלה למעלה מכוחות הגוף, והיה ניכר שעוסק בתפילה לעורר רחמים על כלל ישראל, כמו שהיה שומעים האין שהיה אומר הרבה פעמים בחשאי 'אלע יודן פון דער גאנצע וועלט, די בכל אתר ואתר', ועמד באותה תנוחה כפי שהתחיל, בישיבה בעמידה או בשכיבה, וידוע שהיה פעם בשנת תשי"ז כשהיה שעת מלחמה כאן באר"י שדבקות כזו נמשכה אצלו י"ז שעות רצופות, מאמצע יום שבת קודש עד אמצע הלילה של מוצאי שבת. וידוע שאמר אז האדמו"ר מגור זי"ע שהאדמו"ר מבעלזא הוא הוא העורך את המלחמה.

החמתקה -

עבודת כל אחד מישראל

בספה"ק מובא שהמתקת הדינים אינה מסורה רק לצדיקים הרואים כל מה שנעשה למעלה, ושהם בכוחם

כשהוא רואה שהם באים אליו, אז יתחיל כבר לפשפש במעשיו. גם אמרו (ילקוט שמעוני רמז תת"מ) 'אין יסורים בלא חטא'.

המתקת הדינים

נגד התגברות הדינים

מבואר בספה"ק שכשיש מצב של חושך למטה הוא מפני שבעולמות העליונים יש התגברות הדינים, וע"י שמדת הדין התגברה נעשה למטה מאורעות שונות ומשונות.

ועל זה ציוותה תורה 'וכי תבואו מלחמה בארצכם' תדעו שעיקר המצוה במלחמה היא 'ותקעתם בחצוצרות', ועי"ז 'ונושעתם מאויביכם', שזה דבר הראשון במלחמה, שצריך לדעת שלמעלה יש כעין העלמה והסתרה וכעין שכחה מלהשפיע חסדים על כלל ישראל ח"ו, אכן ע"י תקיעה בחצוצרות שזהו ענינה של תשובה, ונזכרתם לפני ה' אלהיכם, שמעוררין ע"י התשובה שיהיה זכרון טוב על בני ישראל לעורר חסדים ורחמים, ומפילים כל המסכים החצוניים כדברי הגמ' (ר"ה כו, א) 'כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי', ובזה יהיה 'ונושעתם מאויביכם'.

והדבר מבואר הרבה בספרי חסידות, ובעיקר בספה"ק נועם אלימלך, שבני ישראל ממתיקים את

ראשיים פרטיים לכל מחנה ולכל גדוד, ויש חיילים בכמה דרגות שונות, יש שיוצאים לחזית הראשונה ויש לשניה, יש עוזרים ומסייעים לצרכי החיילים, כענייני ביטחון ורפואה.

בן הוא במלכותא דשמיא, שורש המלחמה אינה למטה אלא למעלה, ועל זה אמרה תורה עצה להצליח במלחמה ו'ונושעתם מאויביכם' והיא ע"י 'והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלקיכם', ועל זה יש צבא של כלל ישראל, כי כלל ישראל המה צבא ה', כי הקב"ה נקרא ה' צבאות על שם שהוא אות בצבא דילי, ועל זה נאמר "קול ורנה וישועה באהלי צדיקים ימין ה' עושה חיל" שמוסב על כלל ישראל שנקראים 'ועמך כולם צדיקים', והוא נעשה ע"י ש"ימין ה' עושה חיל", ש"ימין ה' המרמז על התורה הוא 'עושה חיל', זהו חיילי הצבא של השי"ת, וע"י הוספה על 'ימין ה' שהיא כח התורה ואור הקדושה והתגברות מדת החסד, בזה נוצחים מלחמה.

כמו שבמלכותא דארעא יש ראשי הצבא וישנם חיילי המלחמה, כן במלכותא דרקייע ישנם צדיקים בתורתם ותפילתם שעובדים להמתקת הדינים, וגם כל איש ישראל הם בכלל חיילי המלחמה. על כל אחד ואחד לעסוק בשלו, ועל ידי כולם תצליח

ליחד יחודים באופן נשגב מבינתנו, אלא ביד כל ישראל נמסר, כדברי הפסוק הנ"ל 'והרעותם בחצוצרות.. ונושעתם מאויביכם', שהיא היא המתקת הדינים. וכן דברי הרמב"ם שכתב שזה חובה על כל הציבור, מורים שלכל אחד יש שייכות להמתקת הדינים.

זאת ועוד, גם כח הצדיקים תלוי בכח הציבור, כדאי' בספה"ק לפרש מתני' פ"ג דר"ה 'והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל.. וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך בזמן שישאל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים', ונשאלת השאלה שהרי בתורה כתוב ש'כאשר ירים משה', שמשמע מזה שההתגברות היתה תלויה בידי משה. אמנם התשובה היא, שהמתקת הדינים שנעשה ע"י משה שהוא כח הצדיקים תלויה ג"כ בעבודת כלל ישראל, אלא שהצדיק בעבודתו לפי מדרגתו, ביחד עם עבודת בני ישראל ש'מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים לבם', שוברים את המלחמה.

'מלכותא דשמיא כעין מלכותא דארעא', כמו שבמלכותא דארעא הצבא היוצא למלחמה מורכב מכמה חלקים, יש ראש המלחמה, ויש

ישראל שעובד את ה' לפי מעמדו ומצבו, עליו להבין שעל כל אחד ואחד מישראל מוטל חובת הרגשת צער הזולת שהתוצאה בזה הוא עזרה ברוחניות, לבא ל'ונשעתם מאויביכם', ולא להיות אדיש, ולהרגיש שהוא שייך למלחמה.

כמו שבצבא ישנם החיילים המשתייכים אל המלחמה בפועל, כן שומה עלינו להרגיש שאנו חיילים השייכים למלחמה בפועל במובן הרוחני שבו, וכמו שהנמצאים בפועל במלחמה עובדים שם ללא לאות, כן אנו החיילים העוזרים ברוחניות לפעול ענין ו'נזכרתם לפני ה' אלקיכם' צריכים להיות רגישים, ולהיות מוכנים לעשות כל מה שבידינו כדי להמתיק הדינים למעלה.

אך זה תלוי לפי דרגת אהבת ישראל שיש לאדם, שמי שיש לו לב רחום לכללות ישראל, והוא רך הלבב שמרגיש צרתן של ישראל, מרגיש במוחו והוא נעשה עצור בעצמותיו לעשות כל מה שיכול, לעזור לכלל ישראל. אבלא מי שאינו מרגיש בצער בני ישראל, ואין לבו קשור ברגשי אהבה ורחמנות אל כללות ישראל, ממילא התוצאה מזה הוא שעושה ופועל ברוחניות הרבה פחות ממה שהיה לאל ידו לעשות.

המערכה, שכל הענינים הטובים של תורה ותפילה ומצות שבני ישראל עושים בזמן הזה מכל זה נעשה המתקת הדינים.

השתתפות

ב'נזכרתם לפני ה' אלקיכם'

כבר אמרנו שחסד הוא תכלית לעצמו וגם יש לו תוצאות חזקות בנוסף לזה.

בשיש רח"ל נצרך, כגון עני או חולה, אז יוצא מן הכח אל הפועל מדת החסד של הסובבים אותו, ע"י איסוף כספים והבאת רופא טוב לחולה, ואז התוצאות הם מעשיות וממשיות.

בשמדובר על צרתם של ישראל במצב של 'וכי תבואו מלחמה בארצכם.. ונושעתם מאויביכם', שאין לתאר קושי המצב להיות בין רוצחים שפלים ימח שמם וזכרם, ודאי שיש גם אנשים טובים שנדבה רוחם ועוזרים בפועל ממש במה שאפשר לעזור, כגון בהבאת דברי מאכל וכדו' להחיות את נפשם ולחזק לבם של אותם השוכנים בקרב ומלחמה. אמנם זהו שייך רק ליחידי יחידים.

אבל דבר המוטל על כל אחד, לא מבעי לאותם שזוכים להיות נמנים על שבט לוי היושבים על התורה ועל העבודה במשך היום, אלא גם כל איש

[ג]

עצם ההשתתפות בצערם של ישראל מעורר המתקת הדינים

ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם, מפני שזה ענין יציאה מן הגלות כשמתפלל עם הציבור ויש אחדות, ולכן צריך לזהר מן הפירוד בגלות.

ובהמשך כותב שם שהשטן, שהוא הוא המחפש לקלקל, יכול לעשות את חפצו רק בדבר מפורד, אבל אין לו שליטה בדבר השלם. וזה אחד הדברים המרחק את השטן מלשלוט על ישראל, וכותב שם 'כי כאשר יגיע לאחד צרה הכל הם אליו כאח לצרה, כי ישראל עם אחד בארץ, והם מרחמים זה על זה בצרתם מאוד מאוד', והם דבר שלם.

ובן ידועים דברי המדרש במשל לאגודה של קנים שכל קנה וקנה לעצמו אפשר לשבור, אבל כשהם אגודה אי אפשר לשבור.

ראיית טוב אצל כל אחד מישראל אחד הענינים הנוגעים במיוחד כשישראל נמצאים בעת צרה היא החיוב לראות טוב אצל ישראל ולדבר טוב על כל אחד ואחד מהם, ולא חלילה להיפך.

בשנחשוב אלו ענינים על האדם לעשות מחמת השתתפותו בצערם של ישראל, יש בזה כמה ענינים.

הראשונה היא עצם ההשתתפות, אפילו ההתענינות בנעשה ונשמע, והציפיה לשמוע חדשות טובות, כמו שאדם מצפה לשמוע מבנו חביבו בשורות טובות, גם לעורר רגש של רחמים על הורי הנמצאים במערכה ובסכנה, ולהתבונן בחרדת בני המשפחות, ודבר זה לבדו כבר מעורר המתקת הדינים, ע"י האחדות שמעורר בלבם.

המהר"ל בספרו נצח ישראל המיוסד על ענין הגלות מאריך בזה בפרק כ"ה, וכותב שם שכששלח הקב"ה את ישראל לגלות נתן להם דרך להתקיים בגלות, והוא ענין האחדות, כי דבר שהוא שלם אינו נשבר כל כך מהר כמו דבר שהוא רק חלק. ולפיכך אף כשישראל נחלקים ופזורים בין האומות ואינם אומה שלימה, צריכים להיות נשמרים מן החילוק והפירוד, מפני שדבר שאינו שלם אינו חזק ויכול להתפרק מהר.

ובזה מבאר דברי חז"ל (ברכות ה, א) 'אמר הקב"ה כל העוסק בתורה

ובן כתב בתפארת שלמה (פר' שופטים) על הפסוק (כג, י) "כי תצא מחנה על אויבך ונשמרת מכל דבר רעה", [עיי"ש שמרמז הענין על ר"ה, אבל ה"ה בתקופה כזו שהיא ממש 'מחנה על אויבך', ואין מקרא יוצא מידי פשוטון], שכשבאים מחנה מסטרא אחרא על בני אדם לעורר דין, 'עיקר ההכנה היא שתהיה אחוה ורעות בין בני ישראל', ככתוב "בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'", שהוא לשון ריעות, ו"אז ירננו כל עצי היער", בין אילני פירות ובין אילני סרק, 'גם המה בכלל ישראל יכונה, ולא ימלט כל איש בישראל להיות לו איזה מעלה אשר לא ימצא בזולתו, וזהו שאמר הכתוב ונשמרת מכל דבר רע, שאל ידבר ח"ו על חבירו כל דבר רע, ולא יראה כלל בחסרונו רק במעלת חבירו'.

בשעה שבלק ובלעם מגדולי הקליפה והסט"א הסתובבו על ההרים אשר סביבות ישראל, ורצו לעורר דינים על כלל ישראל ע"י הזכרת חטאיהם, כדי שתינתק ח"ו אהבת השי"ת לישראל, ויהיו יכולים לקלל את ישראל ח"ו, היתה אז עת צרה ליעקב, וכמו שאמר הנביא עמי זכר נא מה ייעץ בלק וגו' ועשה הקב"ה נס ולא זעם בתקופה ההיא, וכשרצה לראות רע על ישראל יצא מפיו דברי

וידוע שמרן מהר"א זי"ע היה מתנהג כן באופן מופלג ביותר בכל זמן ועידן, לא היה יכול לשמוע נדנוד מעין דמעין של דבר היפוך מטוב, על אחד מבני אברהם יצחק ויעקב. אכן בזמן כזה שצריך להמתיק דינים למעלה מוטל חוב קדוש ביותר על כל אחד להתנהג על דרך זה לראות ולדבר אך טוב על ישראל.

בקדושת לוי (פר' שופטים) כתב בזה"ל: 'הקב"ה שופט את כנסת ישראל בבוא יום המשפט בגודל רחמיו וחסדיו, אבל צריך אתערותא דלתתא לעורר הרחמנות ממעלה, וכשאנו למטה מתנהגים בחסד ומלמדים זכות על איש מישראל לדונו לכף זכות, עי"ז גם מלמעלה מתעורר אותה המדה, ומלמדים גם עליו וגם על זרע ישראל חסדים ... שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך, שאתה בעצמך תתקן ותכין המשפט של מעלה בשעריך, והוא ע"י שילמד זכות על כל אחד מזרע ישראל, ואז האדם מעורר השער של מעלה, ועי"ז יוצא בדין זכאי במשפט של מעלה, שבמדה שאדם מודד מודדין לו'. עכ"ל. וכידוע שאצל הגה"ק מבארדיטשוב זי"ע היה זה מעיקרי עבודתו לעורר רחמי שמים ע"י לימוד זכות על כלל ישראל.

השמד מתגלה נקודה זו מן ההעלם אל הגילוי, שאפילו קל שבקלים שבדרך כלל אינו מתגבר אפילו על דברים קלים, עכ"ז ימסור נפשו על יחוד הבורא, שהיא נקודת נשמת ישראל.

לדאבוננו סיבב השי"ת ענין שאין לנו השגה ותפיסה בזה שישנן חלק נשמות בכלל ישראל שיורדים לצערינו ומגיעים בתחילת לידתם למקומות בבחינת "עם ההולכים בחושך" (ישעי' ט, א), שאור התורה והמצוות אינה מאיר אצלם כלל, והם בבחינת תינוקות שנשבו שכמעט אי אפשר להאשימם על דרכיהם, שהרי לא ראו אור מימיהם. ועם כל זה כשהם נקלעים למצב של חושך כפול ומכופל של סכנת מות הם קוראים בשם ה', וצועקים בכל לב 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד'. והיינו שעכ"ז מתגלה הנקודה של בחי' ישראל הטמונה בנשמתם.

יש ביניהם אלו שצעקת שמע ישראל זו היוצאת מאהבה המסותרת באה לידי גילוי באופן שהיא נשארת אצלם גם בעתיד, ויש להם בה תועלת להמשך חייהם ג"כ, כי גם ביציאתם ממקום סכנה ממשיכים ל'ברוך שם כבוד מלכותו', ולהמשך הפסוקים 'ושננתם לבניך.. וקשרתם לאות' וכו', ומקבלים על עצמם עול התורה

נבואה "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו", וכדברי רש"י שם כשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהן להתבונן באניות שלהן ובעמלן שהם עוברים על דבריו. אכן "ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם" והוא כעין אין טעם ברצון.

והאדם צריך לידמות להשי"ת בזה, לעורר אחדות ישראל בעת צרה, ולהיות 'לא אבה לשמוע' ולא הביט און, ולא ראה עמל'.

'אפילו אין לכם זכות' אלא קריאת שמע'

כתוב בפסוק (דברים כ, ג) "ונגש הכהן ודבר אל העם ואמר אליהם, שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה", וכתב רש"י (שם) 'אפילו אין לכם זכות אלא שאתם קוראים קר"ש שחרית וערבית כדאי אתם שיושיע אתכם', ענין זה היא חיבה עצומה, כי פסוק זה של 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד' בלבד מגין על בני ישראל להוושע מאויביהם. והנה ענין יחוד ה' שבמאמר הכתוב שמע ישראל וכו' נחרט בנשמת כל אחד מישראל בלי יוצא מן הכלל בירושה מאבותינו אברהם יצחק ויעקב, ונקראת אהבה מסותרת, כמבואר בספה"ק ליקו"א 'תניא' שבזמנים מסוימים כגון שעת

לעשות רצונך, לכן בטוח אני באלה, ובזכות שלשת אבות' שאהבה מסותרת זו היא ירושה אצלינו מאבותינו, ועל זה אני בוטח.

'מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה'

מלבד זה, ידועים דברי המגיד ממעזריטש זי"ע על דברי הגמ' (ר"ה כג, א) 'מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה', שכלל ישראל הם בתכלית השלימות נגד אומות העולם, והיהודי הגרוע ביותר כשמעמידים אותו ליד הגוי הכי טוב 'לא ראתה חמה' - אומה"ע המונים לחמה, 'פגימתה של לבנה' - ישראל המונים ללבנה.

זהו ענין אחד המועיל בפועל ממש להמתקת הדינים, לימוד זכות וראיית טוב של כל איש ישראל, וההבנה שע"י ש'העם הולכים בחושך' - וסכנה, אז 'ראו אור גדול', 'נהורא מגו חשוכא', שאפילו אותן אנשים שלא נתחנכו על ברכי התורה יוצאת מלבם צעקת שמע ישראל בעת צרה וחושך, ואין לשער נחת רוח שיש להשי"ת ע"י זה.

והמצוות, וכידוע שהרבה מאלו שלא זכו להיוולד למשפחות שומרי תורה ומצוות נהפכו להיות בעלי התשובה דוקא ע"י ש'העם ההולכים בחושך ראו אור גדול'. ואף אלו שלא היה להם כח להחזיק ההתעוררות שיהא למען יעמדו ימים רבים, אכן כל דבר קטן חשוב אצל הקב"ה.

ועל זה נאמר בפסוק 'שמע ישראל - אפילו אין בכם אלא זכות שאתם קוראים שמע כדאי להושיע אתכם', ויתכן שפסוק זה מדובר על זמנינו אנו, שאף כשיש רק זכות יחיד זה כדאי שיושיע אתכם.

בסליחות י"ג מדות אומרים 'לכן שפכתי שיח פני בוחן לבות, בטוח אני באלה ובזכות שלשת אבות', הביאור בזה הוא ש'בטוח אני באלה' והיינו על זה גופא שהשי"ת הוא 'בוחן לבות', שהשי"ת שהוא בוחן לבבות יודע האמת כי 'גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות', והשי"ת יודע תעלומות שיש אהבה מסותרת בכל איש ישראל שרצוננו

[ד]

תפלה על אחרים בכלל ישראל

שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו, וכ"ש שאין להם יכולת להתפלל כמו שרגילים אנו להתפלל אחר טבילה במקוה ולימוד גמרא, תוספות ואמירת פסוקי דזמרה, בטלית ותפלין ובציבור כדבעי.

ואף שכל אנחה היוצאת מלב אדם במצב כזה חשובה מאוד לפני השי"ת, כידוע מה שהרה"ח ר' חיים נטע כ"ץ ז"ל היה מספר שאחד ממשפחתו נלקח לצבא ובאו למרן מהרי"ד זי"ע לבקש עליו רחמים, ואמר מרן שהשתדל בכל מיני טעדי 'אבער וואס זאל איך טון אז דער אייבישטער וויל הערן זיין געשריי דווקא פון דארט', וכן הרבה צדיקים זי"ע היו מדברים ממעלת התפילה של ה'זעלנער'ס, אבל עם כל המעלה שיש לזה מצד אחד, יש לה לעומת זה גם חסרונות מצד שני, שתפלה הנאמרת בביהמ"ד בהרחבת הדעת ובהכנה של לימוד התורה יש לה ערך לעצמה.

אכן הרי כל תפילה צריכה להיות 'בשם כל ישראל', ואפשר להתפלל ולזכות את התפלה עבור אדם הנמצא במצב קשה. וכן אי' במס' ר"ה (לה, א) ש'עם שבשדות' שליח ציבור מוציאם,

ענין נוסף שהיא תוצאה מאחדות ישראל ומרגשי אהבת ישראל בהשתתפות בצערן של ישראל הוא המצוה של תפלה בעת צרה, וע"י הרגשי אהבת ישראל יש לתפילה זו מעלה עליונה יותר.

אם יש מצוה מיוחדת להתפלל בעת צרה הרי שיש שער מיוחד למצוה זו, שהרי לכל מצוה יש שער ועולם מיוחד לעצמו, כן יש שער של תפלה בעת צרה, ולא רק צרה פרטית, אלא גם תפילה בעת צרה של אדם אחר נכלל בזה, שכמו שאפשר לעשות חסד בפועל במעשים, כן אפשר לעשות חסד לאחרים על ידי תפלה עליו בעת צרתו.

כמו שאמר פעם הרה"ק משינאווא זי"ע 'אין צריך להיות רבי להתפלל על אחר', זה שייך לכל אחד.

תפלתו של הנמצא מחוץ לצרה כשמדברים בזמן שהרבה מאחינו בני ישראל נמצאים במצב של סכנה וצרה, ויש להם יגיעת הגוף והנפש, ודעתם ונפשם טרודה, ואין להם יכולת לעמוד ולהתפלל באופן המבואר בשו"ע (או"ח צח, א) 'ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד

יותר הוא נופל רחוק יותר, כן היא התפלה שכפי מה שהיא באה מיתר עומק שכלב מגיעה השפעתה רחוק יותר למעלה.

ובן איתא בברכות (י א) בענין הויכוח בין ישעיה הנביא וחזקיהו המלך, כשחזקיהו היה חולה וישעיה בא לבקרו, ש'אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל יתיאש מן הרחמים', ממשיכה הגמ' 'מיד ויסב חזקיהו את פניו אל הקיר ויתפלל אל ה', מהו קיר אמר רשב"ל מקירות לבו, והיינו שכדי שלמנוע חרב חדה יש להתפלל מעומק הלב, ואי' שם בגמ' שנאמר (ירמיה ד, יט) "מְעִי מְעִי אוֹחִילָה קִירוֹת לְבִי הִמָּה לִי לְבִי לֹא אֶחְרִישׁ כִּי קוֹל שׁוֹפֵר שְׁמַעַת נִפְשִׁי תְרוּעַת מִלְחָמָה", הרי שבשמוע קול שופר של תרועת מלחמה צריכה לבוא תפלה מקירות הלב.

תפילה הבוקעת מקירות הלב ע"י השתתפות בצערם של ישראל, שונה במהותה בין בכמות ובין באיכות משאר תפילות, כי אם מצטער בצערם של ישראל הרי יש לו לב נשבר, ועל לב נשבר הובטחנו "קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע". צדיקים אמרו שיש דרך מיוחדת לתפלות הבאות מלב נשבר לעבור אף דרך השער הסגור, שהוא כמו כלי שיכול

ושליח ציבור לאו דוקא, אלא כל אחד יכול להעשות שליח לאחרים כי זכי' מדין שליחות, ואין לך עם שבשדות גדול מזה.

אצל יעקב אבינו ע"ה מצינו שאמר בשכם "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" ומתורגם 'בצלתי ובבעותי', שאף שבפשטות ממש מוסב על חרב וקשת של שמעון ולוי שיצאו למלחמה בפועל, אבל בפנימיות היה זה ע"י תפלה ובקשה של יעקב אבינו שהיה נמצא בביתו.

ובן מצינו כשירדו השבטים למצרים, שהיה זה התחלת הגלות, שאמר להם יעקב 'מעתה אינכם חסרים כלום אלא תפלה, הריני מתפלל עליכם' (בראשית מג, יד), ואמר להם "אל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש", כלומר שהבינו שצריכים לתפלה של מי שאינו נמצא בגלות, ורק יעקב נשאר בחוץ.

התפלה מקירות הלב -

שונה במהותה

אך לענין זה יש הבדל גדול מאוד בין תפלתו של זה שיש לו לב רגש לצרת ישראל, לבין זה שאומר תהלים רק מפני שכן צווה. וכידוע מספה"ק שלכן נקרא תפלה בשם 'קשת', מפני שכמו הקשת כל מה שמותחים אותו

וכן בתפלה לאחינו בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה, יש לאדם לשפוך לבו כמים לפני השי"ת שלא יהא ח"ו נשפך דמם של ישראל כמים. אדם בעל לב ומוח יש לדעת שמה שהונהג בבתי כנסיות על פי פקודת האדמו"ר או על פי פקודת של רב הקהילה ההוא לומר כמה פסוקי תהלים זהו בדרך תקנה לכל הפחות, כפי מה שאפשר להורות לרבים (ע"ד 'אין גוזרין על הציבור' וכו'), אמנם רצוי לכל אחד בפרטיות שמלבד שגם פרקי תהלים אלו שאומרים כל הקהל שיש לאמרם בהתעוררות וכוונה ולא לצאת ידי חובה בלבד, מלבד זה ראוי שכל אחד יוסיף מדיליה לפי יכולתו, ולהתפלל באופן של "שפכי כמים לבך נוכח פני ה'", שמייחד לעצמו מקום וזמן לשפוך לבו לפני קונו, בשירי דוד המלך ושאר בקשות שונות שהשי"ת יוציא את בניו מאפילה לאור גדול.

הנהגת החתם סופר בעת צרה

- ריבוי תפלה

רצוי להביא כאן מ'ספר הזכרון' שכתב הרה"ק החתם סופר זי"ע בעצמו, כשבשנת תקס"ט היה עת מלחמה בין צרפת לעסטרייך, ופרעשבורג היתה שייכת אז לעסטרייך, ובאו הצרפתים לעסטרייך

לשבור את הדלת. גם יש תפלה מיוחדת לעני, "תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו", ולכן כשנעמדים להתפלל מחמת צער שמצטערים בצרתם של ישראל, ומרחמים עליהם, ורוצים לעורר עליהם רחמים ממעל, יש לתפלה כזו איכות וסגולה מיוחדת.

גם כמות התפלה משתנית

התפלה גם משתנית בכמות, שהרי חובת התפלה אינה שיאמר פרק א' בתהלים ולצאת בזה ידי חובתו, אלא ענינה רבוי תפלה, כמו שמצינו שאחד מלשונות התפלה היא 'עתר', ככתוב (בראשית כה, כא) "ויעתר יצחק לה'", וברש"י שם 'הרבה והפציר בתפלה', הרי שמעיקרי התפלה היא להפציר ולהרבות בה.

הרה"ק ר' דוד מלעלוב זי"ע אמר ברמז הפסוק (בראשית כה, יא) "ויפגע במקום" שאמרו חז"ל (ברכות כו, ב) 'אין פגיעה אלא תפלה', להורות שבתפלה צריך להיות כ'פעגער', שאינו נותן מנוח עד שנעשית בקשתו. וידוע מהרה"ק הר"ר אלימלך זי"ע (פ' וישלח) שאמר בפירוש דברי הגמ' 'וכבר אמר אנא ה' ונשמע קולו', שכש'כבר אמר' - דהיינו אחרי שמרבה בתפלה לה', אז ונשמע קולו'.

ומת מתוך תשובה], ועל כן כתב כל מאורעות המלחמה.

בין הדברים מרבה לכתוב פעולות ותפלות שהרבו להתפלל בשעת המלחמה, ונראה בעליל האין שהרעישו עולמות בתפילתם. בין הדברים כותב, 'התפללנו לשלום מלכנו .. מזמורי תהלים בכל יום, ותפלה המיוחדת הנותן תשועה למלכים ... וכשבאו לווען במצור הוספנו לומר גם אחינו' וכו' ... ואח"כ קרא לר' משה שרייבר להביא מעות לצדקה ועשו פדיון נפש כנוסח הרמב"ן, וכמספר י"ש'ר'א'ל', ואמרו תפלה ערוכה, ועשו עוד פעם בכי והתעוררות רב אשר כל השומע עניו יזלו מים, ואחר הפדיון התפללנו בקיבוץ תפלת מנחה בהתעוררות רב ... וצויתי בכל בתי הכנסת לומר בכל בוקר וערב סדר אבינו מלכנו, וכן לומר בבכיות ובדמעות שליש אחר התפלה מזמורי תהלים, ואני התפללתי בחדרי עם תלמידים ... כל יום היותנו שם התפללנו סדר אבינו מלכנו בוקר וערב.. ובכל תפלת שחרית והוא רחום, ה' אלקי ישראל, קל ארך אפים, כמו שני וחמישי, ומזמורי תהלים ב, ג, י, כב, לא, לג, לד, לה, לז, לח, נא, צ, צא, קב, קג, קיו, קיז, קכ, קכא, קל, קמד, כ, ותפלה מיוחדת שתיקן אז, ופרקי

ובתוככי עיר פרעשבורג היתה מלחמה גדולה שארכה חדשים ארוכים, וכתב אז החתם סופר תהליך המלחמה במשך זמן החורף שנת תק"ע, והוא ענין נפלא האין ששם מפרט החת"ס בכי"ק כל פרטי המלחמה לפרטיה. על דף השער כתוב לאמר: 'ספר הזכרון ליראי ה' ולחושבי שמו כי גדול ה' ומהולל מאוד ולגדולתו אין חקר, זכרון תרועת מלחמת ה', את והב בסופה, חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו, למען ספר שמו בכל הארץ, ואילו היה לי רשות לכתוב את כל הנעשה והנראה טרם ישמע היה לפלא, אך פן יפקידנו השומע בדור פרוץ במלואו שתיקה יפה מדיבורו... מלאתיו רוח חכמה והגדה, אהבה מוסיף מרובה על העיקר', וכתב שם הרבה דברי תורה שאמר במשך התקופה, וכל מסלול הבריחה שעבר עד פרטי הפרטים.

עיקר המלחמה היתה אז מחוץ לפרעשבורג אבל נכנסה בתוך העיר הרבה מאוד, ומאריך שם על הנסים וישועות ה' שהיו אז, שאף אחד מבני ישראל לא נעדר, לבד מה שנעשו שמה חורבנות רבות, [לבד מסור אחד ששנתיים לפני זה הלשין על החת"ס בבית המשפט הוא לבדו נפצע, והחת"ס הלך אליו, ועוררו להתוודות,

מפורשות, כידוע, וכשמים לב, נוכחים לדעת כמה פסוקים בפסוקי דומרה שייכים אל מצב זה, כגון "לא הניח איש לעשקם", "משפיל רשעים עדי ארץ", "לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאומים, לאסור מלכיהם בזיקים ונכבדיהם בכבלי ברזל, לעשות בהם משפט כתוב", וכל שירת הים מסוגלת לישועות רבות, וגם יש בה הרבה פסוקים מיוחדים כ"תרעץ אויב", "תפול עליהם אימתה ופחד בגדל זרעך ידמו כאבן", וכן בברכות קר"ש "פועל גבורות עושה חדשות, בעל מלחמות זורע צדקות", שהשי"ת הוא איש מלחמה, והוא המרגיז ממלכות.

גם סמיכת גאולה לתפלה שאמרו חז"ל שסגולתה שאינו ניזוק כל אותו היום, ראוי להסמיכם בכוונה שיהא בשם כל ישראל, שגם מי שאינו יכול להסמיך גאולה לתפילה יהיה לו חלק בסמיכה. גם מצות עמידת ישראל בעת ברכת כהנים, שכמבואר ביראים הוא מצות עשה שעל ישראל, ויש העומדים במקומות שאין אפשרות להתברך מפי כהנים "יברך ה' וישמרך - מן המזיקין", וישם לך שלום, וצריך לכוין שההשפעה היורדת מהקב"ה באמצעות הכהנים 'ואני אברכם' תחול גם על עם שבשדות ששליח ציבור מוציאם.

תמניא אפי של אותיות פרעשבורג וקר"ע שט"ן.

וזהו נובע מאחדות והרגשת צער של הזולת ובוזה התפלה היא מקירות הלב, ומוסיפים בעת ברבוי תפילות בכמות ובאיכות, כמסופר מעשי תקפו וגבורתו של החת"ס.

שימת לב מיוחדת לתפילות הנאמרות

ע"י הרגשת צערן של ישראל, מלבד מה שמוסיפים ומרבים בכמות התפלות, זה משפיע גם על התפלות הקבועות שמתפללים כל יום שיהיו מוטעמים יותר, ויותר מקירות הלב, ובפרט בתפלות השייכים לענין זה כ'ראה נא בענינו .. וגאלנו מהרה למען שמך', וכמו ברכת 'רפאנו' על כל א' מ'ישראל שבעקבות הדברים הוא צריך לרפואה, גם נכלל בו מה שאמרו חז"ל (שבת לב, א) עד שיתפלל אדם שירפא יתפלל שלא יחלה. ויש להסמיך ק"ו דא' בגמ' (נדרים עו, א) 'מה מכורה כבר יוצאת, אינה מכורה אינה דין שלא תמכר', שלא יארע שום חולי ומכה על כל היוצאים למלחמה אלא שיחזרו כולם שלמים בגופם ובנפשם ובנשמתם.

גם תפלות הכלולות בשירות ותשבחות כוחם רב יותר על תפלות

מלחמה שיתפלל וילמד לזכותו. ענין זה דבר זה יפה מאוד, וכחו גדול להרבות האחדות בכלל ישראל].

[ראוי לציין כי יש מספר טלפון שכ"א יכול להתקשר אליהם ולקבל שם של אדם אחד העומד בקשרי

[ה]

כח התורה - ריבוי שלום בעולם

א"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלם, מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה שערי ירושלם שהיו עוסקים בתורה'. גם אמרו (ברכות סד, א ועוד) 'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום'. גם בירושלמי (תחילת חגיגה א, ז) אמרו שתלמידי חכמים הם נטורי קרתא - שומרי העיר.

ולבן בעת צרה צריך להוסיף בעמל התורה, וללמוד ביתר התמדה, וביתר שמחה, וביתר יגיעה ועיון. וכמובן שבשעת לימוד התורה יש להסיח דעת מענין צער אלא ללמוד בתשוקה וחדוה ובצלילות הדעת, והמתקת הדינים למעלה הוא על ידי התעוררות עבודה בדרך שמחה.

כח חידושי תורה - בשעת מלחמה

בספח"ק תולדות אהרן (מהרה"ק ר' אהרן מזיטאמיר זי"ע, מתלמידי הקדושת לוי זי"ע) כתב בפר' ויקהל 'קיבלתי ממורי ורבי' שכשמתעוררת מלחמה

דבר נוסף שמועיל מאד להשתתף בצרת כלל ישראל ולעשות למען ישועתם הוא כח התורה הקדושה, שבכח התורה נכללות כל הישועות, וכמפורש בתורה "אם בחוקתי תלכו" וכדברי רז"ל 'שתהיו עמלים בתורה', ונתתי שלום בארץ. והשבתי חיה רעה מן הארץ, [ונכלל בזה רשעים רוצחים ימ"ש שמתנהגים כחיות טורפות], וחרב לא תעבור בארצכם, ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו, ונפלו אויביכם לפניכם לחרב". כח התורה שאיש ישראל מוסיף לעולם על ידי לימודו, אפשר לזכותו לזכות כלל עם ישראל.

ובדרך אגב מרומז בברכה הנ"ל גם ענין האחדות, כדברי רש"י שלפי החשבון של חמשה מאה אינו מגיע למאה רבבה, אלא 'אינו דומה מועטים העושים את התורה למרובים העושים את התורה'.

כח התורה היא שמירה לכלל ישראל, כדברי הגמ' במס' מכות (י, ב)

על ענין מסירת זכות לימוד התורה לאחרים מסופר שהגה"ק מאוסטרובצא זי"ע שהיה גאון עולם וצדיק נשגב, בא אליו אדם שהיה נצרך ישועה ואמר אז פלפול באומרו שהוא לישועת פלוני.

והכל נובע מאחדות שיש בין בני ישראל, כי 'שה פזורה ישראל', כשאחד מצטער יש צער גם לשני, ומוכנים לעזור אחד לשני, והיות שהרי שורש המלחמה הוא בשמים כנ"ל, אפשר לעזור ע"י מסירת זכות התורה.

בעולם צריך לומר חילוק [-פלפול] בגמרא, שהחיות של כל דבר שבעולם היא בתורה, וכשיש מלחמה בעולם ודאי נעשו צירופים בתורה, לכן צריכים לפלפל בתורה ובזה מהפכים כל זאת.

ידוע שכן הורה מרן מהרי"ד זי"ע במלחמת העולם הראשונה לבחורים שיחדשו חידושי תורה, שבשעה שיש עת צרה ליעקב אין שמחה בשמים ממעל, וצריך לעוררה ע"י חידושי תורה. יתכן שכוונתו היתה כנ"ל להמתיק הדינים ע"י שמחת התורה.

[ו]

בעל מלחמות, מצמיח ישועות, נורא תהלות

הלא אמרו חז"ל 'יפשפש וימשמש במעשיו', וצריך לחזור בתשובה, אין זה זמן לעמוד ולהתפעל, כשמתקיים בנו ההיפך של 'וחרב לא תעבור בארצכם', והוא זמן הסתר, וזהו מצב שעל זה אומר הקב"ה קלני מראשי קלני מזרועי, אפילו אם לבסוף אינו מזיק לשום אחד מישראל, רק צריך לייחד מחשבתו ולהתפלל ולשוב לה'.

ודבר נוסף יש בזה, בינו לבין ישראל, שזה היפך הרגשת הזולת, איך אפשר שעומדים ומסתכלים האיך שחץ משחית הולך ומתקרב ל"ע בדרך ליפול ח"ו לתוך חצר

נגד העומדים וצופים בהנאה

בשעת האזעקה

ראוי איפוא להעיר שמאד לא יפה עושים אלו היוצאים בשעת אזעקה לראות את תעופת החץ וכיפת הברזל, כאילו הוא דבר מעניין, שהלא בזמן כזה שהרשעים ימ"ש שולחים כלי משחית ומנסים לכוון שיחבל ח"ו בבני ישראל, ומצד הכלי עצמו בכחו ח"ו לחבל מאוד, אין זה הזמן לשמוח ולהשקיף ע"ז.

ויש בזה שני ענינים, האחד בינו לבין קונו, שכשהקב"ה שולח חץ, והוא ממש 'רואה יסורים באים עליו',

שלא לעורר בנפשותם ענין של חרדה ומצב מפחיד ומדאיג, ומזהו ג"כ מדת החסד שאין רצוי להראות להם צער, והרי ענין זה מצינו אפילו בכהן גדול ביוהכ"פ ש'היה מתפלל תפלה קצרה שלא להבעית את העם', עם כל זה הרי ידוע דברי חובה"ל ממאמר החכם (חובת הלבבות ט, ד) 'הפרוש צהלתו בפניו ואכלו בלבו', לענינינו יעזור השי"ת שלא יהיה ח"ו אבל, אבל גם דאגתו וצרת ישראל ותפלתו יתכן שתהא רק בלבו, ואילו בפניו יראו צהלתו.

הרי לנו ג' אופנים ופעולות להגברת 'האחדות' שמביאה להמתקת הדינים, א' עצם האחדות, ב' כח התפלה הנגרמת כתוצאה ע"י אחדות, ג' כח התורה הנגרמת מכח האחדות שהאחד משפיע בתורתו לאחרים כנ"ל. וזהו והרעותם בחצצורות, דהיינו שתהא אצלכם ריעות ואחדות, על ידי שתהיו כולכם בדרך חצי צורות, ובזה ונושעתם מאויבכם.

'נורא תהלות ארון הנפלאות'

פן נוסף יש להאיר שבזמנים כאלו בפרט יש סיבה חזקה יותר להתעורר לתורה לתפלה לתשובה ולאחדות והמתקת הדינים, כי זכינו שהשי"ת הראה לישראל ישועות נפלאות כאלו, אשר אילו לא ראינו בעינינו הרי לא

חבירו ומסתכל ונהנה, ונהי שמקוים שהחץ יתרוצץ ע"י כלי העומד לנגדה, אכן לע"ע הרי צריך רחמים על זה גופא. איזה הרגשה היתה לאדם כשהיה מרגיש שהחץ מתקרב ח"ו ליפול בחצירו, אף שהיה מקוה שיתרוצץ ע"י הכלי, הלא היה נס לקולו וצוועק לשמים בקול רם ונשא, ולמה כשנופל במקום אחר עומד ומסתכל ונהנה, הרי כל מקום שהוא הוא בין בני ישראל.

מסופר שפעם נפל ילד מקומה הראשונה ונתעלף וחשו אליו רבים לעוררו, ונוכחו לראות שאין בו סכנת חיים כי אם איזה שבר בעצם ועמדו והמתינו לבואו של הרופא, ועבר שם אחד ושאל על המהומה ונענה ואמר 'לא נורא', וכעבור דקה ראה שהילד הוא בנו מחמדו, התחיל לצעוק אוי אוי, אף שלפני דקה אמר 'לא נורא', אבל כשנוכח לראות שזה מוישל'ע שלו ראה גם בזה דבר נורא. ועל כן בזמן שצריכים להתפלל ש'שומר ישראל שמור שארית ישראל' ולא יזיק לשום בן אדם מישראל לא בגוף ולא בנפש, אין זה זמן של הנאה.

אכן יש לציין שמי שהוא בעל משפחה והוא מטופל בילדים, או בבחורים רכים שבדרך כלל הם נפשות חלשות, גם זה ממדת החסד

עושה חדשות בעל מלחמות וגו' שהקב"ה הוא בעל מלחמות, אלא שבורא רפואת למלחמה כי הוא נורא תהלות כנ"ל.

'נם להתנוסס - מפני קשט פלה'
בספר הזכרון הנ"ל יש עוד דבר נפלא, שאמר על הפסוק (תהלים ס, ו) "נתת ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה", שיש מלחמה שמבינים סיבת המלחמה והקב"ה מביא ישועה, אבל יש מצב שכל המלחמה היא בדרך נס, וכותב שם שמה שפרעשבורג היתה אז בתוך המלחמה היה בלי שום הסבר, 'כמו שאנו רואים בעינינו כי אע"פ שהמלחמה בדרך העולם, ושיבואו עיירות במצור ובמצוק והקב"ה משגיח לטובה להציל הראוי להציל, אבל מ"מ מה שבאתה עירנו במצור וזרקו עליה חיצים זה שלא בתכסיס מלחמה, וכל אנשי הצבא בעצמם מתמיהים ולא ידעו שום טעם או ריח או תועלת להשונאים בזה, וכל איש לבוב נלבב כי מאת ה' היתה זאת, על דרך נס לפורענות'..

'ואמנם נגד זה אנו רואים חסדי ה'
שעשה נס לטובה, כי לא די שלא ניזוק איש בגופו גם היזק בבנינים היתה מעט מזער בבתי היהודים וכלא נחשב המגיע לאיזה אלפים בערך זה, ולא היה רק הפחדים והדאגות'.

יאומן כי יסופר, והוא דבר פלא והפלא שהרשעים ימ"ש כבר שגרו בתוך ארץ ישראל כאלפיים כלים משחיתים נוראים ל"ע ה"י, וכמעט שלא הזיקו לנפש, והוא גילוי אלקי נפלא שהקב"ה מציץ בין החרקים להראות לנו שעוד ידו נטויה עלינו שגם בזמן הסתר פנים הוא מראה לנו השגחתו עלינו.

ומה שהרבה חצים נמנעו מלהזיק ע"י שבני אדם העמידו כלים להעמיד החיצים מלהזיק, אין זה מגרע כלום מגילוי אלקי שיש בזה להצלת כלל ישראל, א' כי אין בכח הכלי להעמיד כולם ומאות חצים נפלו בהשגחה עליונה שלא הזיקו. ועוד כי עצם הכלי עצמה הוא בדרך נס ופלא שיכול בשר ודם להמציא כלי לדייק ככה. וגם שיהיו כל כך כלים למנוע אלפי חצים.

ועל זה מוסב דברי הרה"ק ר"ר ברוך'ל זי"ע בתפלה 'בורא רפואות נורא תהלות אדון הנפלאות', שכל חולה שנתרפא עבר נס, אבל אין רצון השי"ת שיספרו נסים, על כן עשה שיעשו רפואות שעצם הדבר הוא נס, והחולה יתלה הדבר ברפואות, שהסיבה שהקב"ה הוא 'בורא רפואות' הוא מפני ש'נורא תהלות אדון הנפלאות', שהקב"ה ירא שיהללוהו שהוא אדון הנפלאות. וכן יאמר לתחילת הדברים פועל גבורות

ואנחנו מרגישים את ה'שה אחת בין שבעים זאבים' באופן נורא, והן עצם הישועה בדרך פלא כפי האמור, והכל הוא כדי להראות כחו ולמען ספר שמו בכל הארץ.

מי יודע אם כל האור הגדול הזה אינו כי הוא זמן שרוצה השי"ת לעוררנו להתעורר להביא משיח צדקנו והגאולה שלמה, ועל כן פתח השי"ת חלון כדי שאנחנו נפתח פתח גדול, כי הרי כבר מתקיים גם 'וידעו מצרים כי אני ה''. ועלינו להתחזק בתורה בתפלה, בדבקות בה' ובתיקון המעשים ובאחדות, כדי לעורר הגאולה שלמה בקרוב ממש ע"ד היום אם בקולו תשמעון.

על כל פנים עלינו להיות לוחמי המלחמה ברוחניות בתורה ובתפלה, ו"מה לך נרדם קום קרא אל אלקיך", ולחדש חידושי תורה, כדי להכניע הרשעים. ויעזור השי"ת שהכל יתהפך לטובה, וכל המנהרות שעשו לפגוע ח"ו בבני ישראל יתהפכו לטובה למה שאמר הנביא ישעי' (ב), (ט) 'ובאו במערות צורים ובמחילות עפר מפני פחד ה' והדר גאוונו בקומו לערוץ הארץ'.

וזה ביאור הפסוק שהתחלנו בו, שאחר שנעשו 'שה פזורה ישראל', מתכפרים עוונות בית ישראל, מפני

'ואם כן קשה מעיקרא מאי קסבר יתברך שמו... אומר לכם, אין זה כי כאשר ייסר איש את בנו ה', כי קל רחום ה' אלקינו...עשה שיהיה אותו הפורעניות כעין התראה, לומר ראו בני כי אני אני הוא המוחץ ורופא... והיינו דקאמר נס להתנוסס, דהיינו מתחילה נס לפורעניות, כדי שתוכל לעשות להם נס בהצלה ... מפני קשט סלה, שיקשטו עצמם'.

ובדרשותיו כתב וז"ל 'כי אין בעל הנס מכיר בנסו... עיקר הנסים הנעשים לנו בכל דור ודור מיום היותינו על פני האדמה ... כי אין פלא כלל קריעת י"ס כי מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק', אבל להנהיג הכל על סדר מערכות השמים בלא שום שנוי ולסבב סיבות להיטיב לנו כאשר אנו רואים בעינינו ואילו פינו מלא שירה כים וגו' אין די באר להודות להשי"ת על כל הטוב והם יותר מנסי יציאת מצרים וכו'.

דבריו אלו נוגעים גם כן בימינו אלה, כי הכל הוא דרך פלא, הן האכזריות של ישמעאל ובניו, שאין שום הגיון בדרך הטבע האנושי שייגעו כל מוחם וידיהם הטמאים וכל כספם וזהבם אך ורק למען לחבל בכרם ישראל, ויש בהם תוכניות של רציחות חוץ מדרך הטבע ממש,

שכשיש אחדות בין בני ישראל, וכל אחד מרגיש את חבירו, נגרמת מחילת עוונות.

בן יעזרנו השי"ת שיתקיים בנו "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, והיתה לה' המלוכה", וכל הרשעים ושונאי ישראל ינחלו מפלה

שלימה, וכל הנמצאים בצרה יזכו לחזור לביתם בקרוב ממש שלמים בגופם ובנפשם ובממונם, וכל היהודים בכל ערי מושבותם יזכו לשלום ויחרב לא תעבור בארצכם, ויתקיים במהרה הפסוק "כי לה' המלוכה ומושל בגוים", אמן.

